

Алег Трусаў:

Адрозненне беларусаў ад расейцаў значна вырасла

(Інтэрвію карэспандэнту Радыё «Свабода» Сяргею Абламейку)

Абламейка: «На мінулым тыдні кіраўнік сайту «Западная Русь» Ігар Зелянкоўскі заявіў, што беларусы належаць да вялікай рускай цывілізацыі, што ў іх дзве мовы — расейская і беларуская, і што беларускай мове быў нанесены значны ўдар падчас беларусізацыі 20-х і 90-х гадоў, у яе тады трапіла шмат польскіх словаў, і таму народ не хоча на ёй гаварыць. Зелянкоўскі сказаў, што сапраўдная беларуская мова — гэта трасянка, і, маўляў, беларусы павінны адмовіцца ад літаратурнай мовы і перайсці на трасянку. Давайце па парадку. Ці сапраўды беларускі народ не хоча гаварыць на літаратурнай беларускай мове таму, што ў 20-я гады ў яе трапілі нейкія паланізмы? Здаецца, што і да 20-х гадоў газеты выходзілі на той самай мове, што і ў 20-я.»

Трусаў: «У любым этнасе на літаратурнай мове размаўляе толькі эліта. Няма такога народу, які б увесь размаўляў на літаратурнай мове. У суседняй Расеі жыхары Волагды наўрад ці зразумеюць жыхароў Разані, ад гэтага расейская мова не знікла. Любая літаратурная мова — штучная, яна ствараецца элітай. Напрыклад, старабеларускую мову стварылі ў 13-15 стагоддзі, новабеларускую стварылі ў канцы 19-пачатку 20, а новая руская мова створана ў пачатку 19-га.»

Абламейка: ««Западнарусы» сцвярджаюць, што рускі народ — трыадзіны і складаецца, з расейцаў, украінцаў і беларусаў. А як з пункту гледжання навукі? Наколькі важныя аргументы мовазнаўцаў, этнографіі, антрапалагіі і гісторыкаў наконт гістарычнай самастойнасці беларускага народу?»

Трусаў: «Гістарычная самастойнасць даказаная яшчэ ў 19 ст., і пра гэта сведчыць расейскі перапіс 1897 году, дзе ўпершыню была ўведзеная нацыянальнасць «беларус». Дарэчы, дзякуючы тым жа «заходнерусам» на чале з Карскім. Так што расейцы прызналі нас за народ у канцы 19 ст., і пасля гэтага нічога не змянілася — больш за тое, за гэтыя 100 гадоў нашы адрозненні ад расейцаў, асабліва ў апошнія 20 год, значна выраслі, паколькі мы зноў аднавілі сваю незалежнасць.»

Абламейка: «А калі браць 13-15-16 стагоддзі — як суадносіліся гэтыя тры часткі «трыадзінага» народу?»

Трусаў: «Тут «заходнерусы» трохі не дамоўліваюць: спачатку было не 3, а 4 часткі. Быў яшчэ наўгародскі народ, славянскі, які меў сваю дзяржаву, што называлася «Гаспадзін вялікі Ноўгарад». Там была свая мова, свая пісьмовасць на берасцянх граматах, і пакуль маскавіты не знішчылі гэты народ, то было чатыры.»

А потым маскавіты ўзяліся за суседзяў. І асабліва вялікія намаганні па знішчэнні украінцаў і беларусаў былі зробленыя ў 19 ст., тады і была прыдуманая гэтая тэорыя пра «тры народы — тры браты». Чамусьці расейцы ўзялі сабе тытул старэйшага брата, хаця найстарэйшыя — украінцы, потым ідуць беларусы, а расейцы пачалі фармавацца толькі ў 12 стагоддзі. Калі ўкраінцы пачалі фармавацца ў 9-10, беларусы ў 10-11, то расейцы — самы малады з трох народаў. Больш за тое: ён самы неславянскі з трох народаў, і фармаваўся ён на базе фіна-угорскага субстрату, а потым — 250 год Залатой Арды. Так што гаварыць аб іхнім славянстве можна ў нейкай ступені ўмоўна.

Абламейка: «Тэорыя пра трыадзіны рускі народ атрымала навуковыя абгрунтаванні ў 19 стагоддзі, дык сённяшнія заходнерусы выкарыстоўваюць аргументы 19 ст.»

Трусаў: «Не толькі. Гэтая тэорыя была адноўленая сталінскімі гісторыкамі ў канцы 30-х, і асабліва ў канцы 40-пачатку 50-х гадоў. Бо Ленін спачатку гэтую тэорыю адкінуў як варожую. Ленін з Троцкім заяўлялі аб вялікадзяржаўным шавінізме, пачалі беларусізацыю і ўкраінізацыю, а калі да ўлады прыйшоў Сталін, пачалося вяртанне да «трыадзінага народу», і менавіта сталінскія гісторыкі прыдумалі тое, чаго не прыдумалі заходнерусы: так званую міфічную «древнерусскую народность». І росквіт гэтага міфу — 48-50 гады. Пры Сталіне і далей у савецкай гістарыяграфіі гэтае «трыадзінства» ўзмацнілася і было ўбітае ў галовы кожнага савецкага чалавека.»

«Заходнерусы» — гэта маргіналы, невялікія групы людзей, якія настальгуюць па рускім імперыялізме, у Беларусі іх адзінкі. А вось у «вялікай і недзялімай» іх не адзінкі, там на чале з Пуціным цэлая плынь адраджэння расейскага імперыялізму, так што там сілы моцныя.»